

„Rahva Hää“ 18. X
1951

„Lakmé“ „Estonia“ laval

Esimese uue ooperilavastusena andis Riiklik Akadeemiline Ooperi- ja Balletiteater „Estonia“ sel hooajal L. Delibesi ooperi „Lakmé“ O. Raukase lavastuses. L. Delibesi ooper „Lakmé“, nagu kogu ta põhiline looming, kuulub möödunud sajandi seitsmekümnendatesse-kaheksakümnendatesse aastatesse. „Lakmé“ ilmus pärast Prantsuse kodanliku ooperiloomingu silmapaistvaimat saavutust — Bizet „Carmenit“. Kui „Carmenis“ on väärtuslik ta realism, emotsionaalsus ja tõepärane koloriit, siis kaheksakümnendate aastate prantsuse ooperites, kus sageli haarati eksotiiliste ja orientaalsete teemade järel, esineb tendentsi kinni mätsida ja „ilustada“ vastuolusid koloniaalmaades ja asetada pearõhk lüürilisele elemendile.

Need vastuolud on omased ka Delibesi „Lakméle“ (1833). Ooper käsitleb teravat probleemi, kuid süžee arengus puudub õige ja terav sotsiaalse aktsendi asetamine, ooperi lahendus ei anna õiget pilti kolonisaatorite julgusest, südamest, rahva häda tõelisest põhjusest. Samal ajal on Delibesi muusika meloodiarikas, laululine ja terves reas episoodides (Lakmé legend Paria tütarlapses jt.) paeluv oma sisemise emotsionaalsusega.

Ooperi süžee moodustab india rahva inglaste vastu peetava vabastusvõitluse taustal arenev Lakmé armumine inglise koloniaalvägede ohvitserisse. Tema armastatu Gerald osutub südamekuks ja autuks seiklejaks, ja ooper lõpeb Lakmé surmaga.

Rahvas on ooperis esitatud väga mitmes olukorras — turul, rituaalsetes stseenides jm. —, kuid mitte igalpool ja järjekindlalt ei kannu ta vabastusvõitluse teemat. Sisukam selles mõttes on bramiin Nilakanta kuju, kes (peale mõningate lünkade) on tuline rahvatribuun, aktiivne vabastusvõitleja, kes, kasutades oma bramiini seisundit, õhutab rahvahulki võitlusele kolonisaatorite vastu.

Kuid nagu me ei näe laval võitlust ennast, nii kandub ka Nilakanta viha sissetungijate vastu üle eeskätt inglise ohvitserile Geraldile, kes on vallutanud tema tütre Lakmé südame. Jättes kõrvale ühiskondliku teema areneb ooperi sündmustik siitpeale isiklike vahetõrgete lahendamise kitsamat teed. Niisugune on ooperi „Lakmé“ idee ja selle põhilised puudused.

Arvestades seda asjaolu oli ooperi lavastamine O. Raukasele keeruline ja vastutusrikas ülesanne, seda enam, et see oli ta esimene iseseisev lavastus. Kuid sellest hoolimata on O. Raukas ja „Estonia“ kollektiiv suutnud anda põhiliselt õnnestunud lahenduse.

„Estonia“ teatri kunstilise juhtkonna teeneks tuleb lugeda, et ta seekordki on rakendanud ooperi kandvamatel osades noori, andekaid näitlejaid. See loob teatrile võimalusi tugevdada ja mitmekesis-tada oma solistide kaadrit ja on äärmiselt oluline noorte lavajõudude arendamisel.

Lakmé osas esinenud Eesti NSV teeneline kunstnik Veera Neelus lõi laululiselt paeluva kuju. Koloratuurse laulupartii, mis oma tipu saavutab kuulsas „Kellukeste aarias“, esitas V. Neelus suure-

da ei haara Lakmé toimuva sisemise võitluse sügavus.

Jõulise kuju bramiin Nilakantast lõi Aaro Pärn. Nii laululiselt kui mänguliselt on see kindlaks tunnuseks A. Pärna tublist arengust viimase aasta jooksul. Suurt soojust õhkus ta suhtumisest oma tütrusse, palavat armastust oma maa ja rahva vastu. A. Pärna Nilakanta oli tuline võitleja kolonisaatorite vastu. Õhutades rahvast ülestõusule mõistis ta õigesti Indiale laskunud hädade põhjust ja et need kaovad alles kolonisaatorite maalt väljakihutamisega. Ainult paiguti (nagu algul ka Kontšaki osas „Vürst Igoris“) võis tunda mõningat ülepaakumist, liigset välistõrjumist mängus.

Koor (koormeister T. Targama) täitis oma ülesanded rahva osas rahuldavalt. Suurema kõlajõu ja ka lavapildi monumentaalsuse tõstmiseks oleks vajalik bramiinide koor teise vaatuse finaalis teisiti lavale paigutada. Praegune koori asend ühel tasapinnal ei saavuta vajalikku mõjuvust.

Turustseenis on tahetud anda pilti lõunamaisest elevusest ja mitmekesisusest. Selles on aga veel läbimõtlematut, viimistleematut. Eriti on see ilmne inglastest madruste stseenis, mille lavastuslikku lahendust praegusel kujul ei saa pidada õnnestunuks, sest madruste huligaansus on nõrgalt põhjendatud ja ei kasva välja tegelikult olukor-rast.

Raske ülesanne oli lahendada noorel lauljal E. Eesmaal, nimelt Geraldil vastuoluline kuju. Suutmata tõepäraselt ja õigesti kujutada kolonisaatorivõsu autust ja julgust on Delibes kirjutanud Geraldile väga meloodilise, laululiselt paeluva muusika. Seetõttu on õige lahenduse leidmine Geraldil kujule väga raske.

E. Eesmaa oli siin läinud üldiselt õiget teed, kuigi on ilmselt näha need raskused, mis noorele näitle-jale seab muusika ja sisu vastuolu.

E. Eesmaa lähenes osale õigesti, kriipsutades alla kergemeelse seikleja, juhustetsija jooni. Gerald on kolonisaator-ohvitser, kes meelsasti kasutab oma isandaseisundit mõõduvateks seiklusteks.

Geraldil kaaslane Frederic osas esinesid Stalini preemia laureaat G. Ots ja A. Aasma. Frederic on oma olemuselt paadunud inglise koloniaalvägede ohvitser, kes seiklejana tallab jalge alla vallutatud rahva õilsamaid tundeid.

G. Ots lahendas õieti oma üles-ande, kriipsutades alla „idamaade eriteadlase“ maski taha peidetud kiskjat.

Sellevastu A. Aasma ei suutnud nii laululiselt kui mänguliselt luua usutatavat kuju. Noorel näitlejal on tarvis tunduvalt sügavamalt süveneda oma osasse ja järjekindlalt arendada oma vokaalset külge.

Kuberneri tütre L. Sellistemägi Ellenina ja Aino Kylvand Rosana, löid tõetruu pildi India „imedemaal-le“ sõitnud inglannadest, kes on tulnud „üle vaatama“, mida nende „kangelased“ on nende „võitnud“.

Ka teised vähemate osade täitjad L. Issakova ja E. Maripuu Mallikana ning H. Raudam Hadzina lahendasid oma ülesanded rahuldavalt. E. Maripuule võib soovitada veelgi suuremat lihtsust.

operite, kus saagi näidati eksotiiliste ja orientaalsete teemade järele, esineb tendentsi kinni mätsida ja „ilustada“ vastuolusid koloniaalmaades ja asetada pearõhk lüürilisele elemendile.

Need vastuolud on omased ka Delibesi „Lakmé“ (1883). Ooper käsitleb teravat probleemi, kuid süžee arengus puudub õige ja terav sotsiaalse aktsendi asetamine, ooperi lahendus ei anna õiget pilti kolonisaatorite julmusest, südametusest, rahva häda tõelisest põhjusest. Samal ajal on Delibesi muusika meloodiarikas, laululine ja terves reas episoodides (Lakmé legend Paria tütarlastest jt.) paeluv oma sisemise emotsionaalsusega.

Ooperi süžee moodustab india rahva inglaste vastu peetava vabastusvõitluse taustal arenev Lakmé armumine inglise koloniaalvägede ohvitserisse. Tema armastatu Gerald osutub südametuks ja autuks seiklejaks, ja ooper lõpeb Lakmé surmaga.

Rahvas on ooperis esitatud väga mitmes olukorras — turul, rituaalsetes stseenides jm. —, kuid mitte igalpool ja järjekindlalt ei kannu ta vabastusvõitluse teemat. Sisukam selles mõttes on bramiin Nilakanta kuju, kes (peale mõningate lünkade) on tuline rahvatribuun, aktiivne vabastusvõitleja, kes, kasutades oma bramiini seisundit, õhutab rahvahulki võitlusele kolonisaatorite vastu.

Kuid nagu me ei näe laval võitlust ennast, nii kandub ka Nilakanta viha sissetungijate vastu üle eeskätt inglise ohvitserile Geraldile, kes on vallutanud tema tütre Lakmé südame. Jättes kõrvale ühiskondliku teema areneb ooperi sündmustik siitpeale isiklike vahelkordade lahendamise kitsamat teed. Niisugune on ooperi „Lakmé“ idee ja selle põhilised puudused.

Arvestades seda asjaolu oli ooperi lavastamine O. Raukasele keeruline ja vastutusrikas ülesanne, seda enam, et see oli ta esimene iseseisev lavastus. Kuid sellest hoolimata on O. Raukas ja „Estonia“ kollektiiv suutnud anda põhiliselt õnnestunud lahenduse.

„Estonia“ teatri kunstilise juhtkonna teeneks tuleb lugeda, et ta seekordki on rakendanud ooperi kandvamates osades noori, andekaid näitlejaid. See loob teatrile võimalusi tugevdada ja mitmekesistada oma solistide kaadrit ja on äärmiselt oluline noorte lavajõudude arendamisel.

Lakmé osas esinenud Eesti NSV teeneline kunstnik Veera Neelus lõi laululiselt paeluva kuju. Koloratuurse laulupartii, mis oma tipu saavutab kuulsas „Kellukeste aarias“, esitas V. Neelus suurepäraselt ja näitas ennast silmapaistva vokalistina.

Selle kõrväl tuleb aga näitlejal veelgi süveneda oma osasse, sest siin esineb veel puudujääke, eeskätt kuju mängutehnilises esituses. V. Neeluse Lakmé laulis küll hästi, kuid selles puudus kasvav emotsionaalne mitmekülgsus. Lakmé sisemaailm, ta tunded ja ka muusika on esimese vaatuse avastseenis hoopis midagi muud kui väljaastetes ooperi hilisemates stseenides. Vastavalt sellele tuleb V. Neelusel rikkastada oma osa just laulu sisemise intonatsioonilise mitmekesisusega, mis peab välja kasvama konkreetsest olukorrast. V. Neeluse Lakmé jääb kuulajale meelde küll „kellukesena, mis heliseb“, aga te-

paiguti (nagu aiguti ka Kontsaki osas „Vürst Igoris“) võis tunda mõningat ülepakkumist, liigset välise rõhutamist mängus.

Koor (koormeister T. Targama) täitis oma ülesanded rahva osas rahuldavalt. Suurema kõlalõu ja ka lavapildi monumentaalsuse tõstmiseks oleks vajalik bramiinide koor teise vaatuse finaalis teisiti lavale paigutada. Praegune koori asend ühel tasapinnal ei saavuta vajalikku mõjuvust.

Turustseenis on tahetud anda pilti lõunamaisest eluvusest ja mitmekesisusest. Selles on aga veel läbimõtlematut, viimistlematut. Eriti on see ilmne inglimeste madruste stseenis, mille lavastuslikku lahendust praegusel kujul ei saa pidada õnnestunuks, sest madruste huligaansus on nõrgalt põhjendatud ja ei kasva välja tegelikust olukorrast.

Raske ülesanne oli lahendada noorel lauljal E. Eesmaal, nimelt Geraldil vastuoluline kuju. Suutmata tõepäraselt ja õigesti kujutada kolonisaatorivõsu autust ja julmust on Delibes kirjutanud Geraldile väga meloodilise, laululiselt paeluva muusika. Seetõttu on õige lahenduse leidmine Geraldil kujule väga raske.

E. Eesmaa oli siin läinud üldiselt õiget teed, kuigi on ilmselt näha need raskused, mis noorele näitlejale seab muusika ja sisu vastuolu.

E. Eesmaa lähenes osale õigesti, kriipsutades alla kergemeelse seikleja, juhustetsija jooni. Gerald on kolonisaator-ohvitser, kes meelsasti kasutab oma isandaseisundit mõeldvateks seiklusteks.

Geraldil kaaslase Fredericil osas esinesid Stalini preemia laureaat G. Ots ja A. Aasma. Frederic on oma olemuselt paadunud inglise koloniaalvägede ohvitser, kes seiklejana tallab jalge alla vallutatud rahva õilsamaid tundeid.

G. Ots lahendas õieti oma ülesande, kriipsutades alla „idamaade eriteadlase“ maski taha peidetud kiskjat.

Sellevastu A. Aasma ei suutnud nii laululiselt kui mänguliselt luua usutavat kuju. Noorel näitlejal on tarvis tunduvalt sügavamalt süveneda oma osasse ja järjekindlalt arendada oma vokaalset külge.

Kuberneri tütreid, L. Sellistemägi Ellenina ja Aino Külvand Rosana, löid tõe truud pildi India „imedemaal“ sõitnud inglannadest, kes on tulnud „üle vaatama“, mida nende „kangelased“ on nendele „võitnud“.

Ka teised vähemate osade täitjad L. Issakova ja E. Maripuu Mallikana ning H. Raudam Hadzina lahendasid oma ülesanded rahuldavalt. E. Maripuule võib soovitada veelgi suuremat lihtsust.

Ooperit juhtis dirigendina P. Nigula üldiselt korrektselt. Teose veelgi mõjuvamaks ettekandeks on vajalik süvendada esituse sisemist dünaamikat ja taotlema suuremat täpsust, eriti orkestri osas.

S. Otsa seatud tantsud teises vaatuses (Terana, Rekta, Persiana, Coda) olid paeluvad. Eesti NSV teenelise kunstitegelase N. Mei kostüümid, Frits Matti ning Albert Vahtramäe lavakujundus aitasid kaasa lavastuse kordaminekule.

Kokkuvõttes võib öelda, et „Estonia“ kollektiiv on õnnestunult lavastanud ooperi „Lakmé“. Tõsine ja läbimõeldud suhtumine ooperi lavastamisse O. Raukase poolt tõendab, et meil kõrvuti uute vokalistide kaadriga kasvab ka noori lavastajaid.

H. KÕRVITS